

EL PAS DE JESÚS NATZARÈ. CENT ANYS (1907-2007)

Antecedents històrics anteriors a l'any 1907

El pas de Jesús Natzarè, també conegut popularment com La Verònica, té una arrelada presència a la Setmana Santa de Tarragona. Ja se'n parla el 1698, any en què el Gremi de Corders demanà poder treure la imatge en la processó que en aquells temps es feia el Dijous Sant.

Lamentablement la imatge fou destruïda l'any 1811 durant la Guerra del Francès, com a conseqüència de l'entrada de les tropes napoleòniques a la nostra ciutat. Fins aleshores la imatge era venerada a l'antic convent de Santa Clara.

L'any 1815 es torna a tenir constància d'una imatge del Natzarè realitzada amb cabell natural i que vestia túnica brodada. Es guardava als Pares Franciscans, actualment l'església de Sant Francesc d'Assís, d'on la mare de Ramon Salas, Tecla Ricomà i Rufí, va agafar la imatge del Natzarè per amagar-la a casa seva, evitant així les dramàtiques conseqüències de la desamortització de Mendizábal l'any 1835.

Des de l'any 1870 fins a l'any 1902 la imatge no té un acompanyament fix i va passant de mà en mà per diferents entitats o gremis: els Joves del Gremi de Boters (1870), el Col·legi de Tarragona (1877), industrials i artesans (1885).

L'any 1903 l'arquitecte Ramon Salas i Ricomà, juntament amb altres tarragonins, decideix fundar la Reial Germandat de Jesús Natzarè, la qual aquell mateix any ja acompanya en processó la venerada imatge del Natzarè.

Després de diverses reformes i condicionament del pas, en Junta General de l'1 d'abril de 1906 s'acorda realitzar un projecte d'ampliació del pas fundacional, el disseny del qual aniria a càrrec del president Ramon Salas i Ricomà. Aquest projecte consistia a construir una nova peanya i tres noves imatges que acompanyarien el Natzarè.

De l'any 1907 a l'actualitat

El 19 de març de 1907, en Ramon Salas i Ricomà presentà a la Junta l'esbós i disseny del misteri i la nova peanya, tal com recull el Diari de Tarragona del dia 20 de març:

Ayer celebró Junta general la Hermandad de Jesús Nazareno para dar cuenta de los trabajos realizados por la Directiva y tratar de la próxima procesión del santo entierro.

El señor presidente, el arquitecto provincial D. Ramón Salas, presentó el boceto del Misterio de Jesús Nazareno, que representa el paso de la calle de la Amargura, formando un grupo hermoso y edificante a la vez, el cual irá sobre preciosa carroza de diez y seis palmos de ancho, que tendrá casi las mismas dimensiones del paso que tiene a su cargo el gremio de pescadores.

Les tres imatges (la Mare de Déu, Maria Salomé i la Verònica) van ser encomanades a l'escultor barceloní Josep Rius, mentre que la cara de Jesús pintada al llenç de la Verònica s'encarregaria al tarragoní Francesc Carbó i Olivé. Pel que fa als brodats dels velluts i dels mantells de les tres Maries, se'n farien càrrec les religioses de la Casa Provincial de Beneficència.

Pel que fa a la nova peanya, aquesta fou realitzada per l'escultor i tallista de Tarragona, Sr. Francisco Casanovas, segons el projecte que va dissenyar el nostre fundador. La decoració de la mateixa va anar a càrrec del senyor Manel Ferreté, mentre que els vuit canelobres de ferro van ser forjats a la casa Viuda de Baró.

El cost total de l'ampliació del pas de Jesús Natzarè fou de 2.284 pessetes de l'època. Per fer front a aquesta despesa s'expediren 600 obligacions amortitzables de 4 pessetes cada una, que foren adquirides per germans natzarens. També es féu un sorteig d'una petita reproducció de la imatge de Jesús Natzarè, i es reberen alguns donatius per part d'il·lustres personatges tarragonins.

Recordem el que deia el Diari de Tarragona en l'edició del 24 de març sobre l'ampliació i l'estrena del nou pas:

LA PROCESIÓN DEL VIERNES SANTO Gracias a las plausibles iniciativas y esfuerzos de algunos buenos tarraconenses, parece que este año revestirá inusitado esplendor, pues figurarán en ella mayor número de misterios que de costumbre.

Merece citarse en primer término la Hermandad de Jesús Nazareno, que haciendo un tour force, ha hecho construir una magnífica carroza, rica en ornamentación, en arte y profusión de luz.

Con la hermosa imagen que poseen del Nazareno y tres magníficas que han adquirido, representando a la Virgen, Santa María Salomé y Verónica, han formado el paso de la calle de la Amargura con tal propiedad y arte, que con justicia podrá rivalizar con los grupos escultóricos que gozan de merecida fama. Las tres imágenes adquiridas son de gran mérito artístico y debidas al cincel del notable escultor de Barcelona D. José Rius. La Santa Faz que ostentará la Verónica es obra de nuestro paisano el dibujante D. Francisco Carbó. En la carroza de referencia han trabajado el Sr. Casanovas, en la parte escultórica; el señor Ferraté en la de decorado; las hermanas de la casa de Beneficencia en el bordado; y en los trabajos artísticos de hierro forjado, la casa de la Sra. Viuda de Baró, corriendo a cargo de los Sres. Cornadó Hermanos el dorado de las mismas.

Todos cuantos artistas han tomado parte en la construcción de la carroza, merecen nuestros aplausos, ya que por el buen gusto demostrado ponen el arte decorativo tarraconense a una altura envidiable.

Pecaríamos de injustos si no felicitáramos a nuestro particular amigo el arquitecto provincial D. Ramón Salas, ya que la construcción de tan preciada obra artística ha sido dirigida por él.

Gracias también a él débase la iniciativa del proyecto, pues él ha sido el más activo propagandista para reunir los fondos necesarios para llevar a la práctica obra tan artística y meritoria, secundado por la Junta Directiva de aquella importante Hermandad.

Ja no fou fins l'any 1909 en què es produeixen novetats en el pas, ja que la imatge del Natzarè i la de la Mare de Déu estrenen una nova corona de brillants i robís.

L'any 1913 es va decorar el terra del pas amb una rèplica en suro de l'empedrat del carrer de l'Amargura.

A començaments de l'any 1914, la imatge de Jesús Natzarè fou enviada a Barcelona, concretament al Taller de Josep Rius (escultor de les tres Maries), per tal que fos restaurada. L'escultor, a més, li va refer els peus i braços i donà a aquests una nova posició per portar la creu. El cost d'aquesta intervenció fou de 310 pessetes. Aquella mateixa Setmana Santa el Natzarè va estrenar una nova túnica gràcies a la donació anònima d'un confrare. Actualment aquesta túnica encara es conserva a les dependències del carrer Girona.

Tres anys més tard el Sr. Ramón Moratal va realitzar noves peces de subjecció per mantenir l'estabilitat de les imatges. El cimbreg constant d'aquestes a les desfilades processionals malmetia i feia perillar la integritat de les mateixes.

L'any 1923 es confeccionen nous vestits per a les imatges de les Maries. L'import pujà a 870

pessetes, segons se'n té constància en una factura amb data 2 d'abril de 1923 dirigida a Ramon Salas i Ricomà, i emesa per la senyora Maria Dolores Ramos Caballero, que tenia el seu taller al carrer Major de Tarragona, número 21.

Malauradament la imatge del Natzarè, que es guardava a l'església de Natzaret des de l'any 1868 per ordre de l'arquebisbe Dr. Francesc Fleix Solanes, fou cremada el 21 de juliol de 1936 a causa de la revolta i fúria iconoclasta produïda per l'esclat de la Guerra Civil. La imatge fou engolida per les flames a la plaça del Rei juntament amb els altars i altres passos que hi havia a l'església. Sortosament es van poder salvar les imatges femenines del pas, ja que estaven guardades al local social, i la peanya, que juntament amb el pas del Cirineu fou resguardada i tapiada en uns baixos del carrer Escrivanies Velles.

Un cop finalitzà la Guerra Civil, calia refer el pas i s'aprovà que fos l'escultor canongí Salvador Martorell i Ollé qui fes la nova figura del Natzarè. L'encàrrec que rebé Salvador Martorell era refer la figura de Crist portant la creu amb unes dimensions similars a l'anterior, per poder utilitzar la túnica antiga que s'havia conservat a les dependències del carrer Girona i perquè no desentonés amb la resta de les imatges. La figura havia de ser tallada en fusta, incloent-hi els cabells (a diferència de l'anterior imatge, que portava cabellera natural). Per motius econòmics es va concretar que l'escultor només fes de fusta el cap, els braços i els peus, ja que aquestes peces anirien acoblades a un bastidor que restaria cobert per la túnica. Les condicions de l'execució de l'obra es pactaren de forma verbal i s'estipulà que el preu total de l'obra fos de 2.000 ptes.

Salvador Martorell realitzà un primer model d'escaiola de 32,5 cm que es conserva al Museu d'Art Modern. Es creu que aquest model fou el que Salvador Martorell presentà a la Junta de la Germandat per a la seva aprovació. En ser acceptat, l'escultor rebé la meitat del pagament. Aquesta figura representa Jesús dret, en posició d'aguantar la creu sobre l'espatlla dreta; té el peu esquerre endavant i el cap lleugerament girat cap a l'esquerra.

La Setmana Santa de l'any 1939 s'acostava i Salvador Martorell, que també estava treballant la recuperació d'altres imatges perdudes en el conflicte civil, no tenia temps material per completar l'obra. No obstant això, el pas sortiria igualment amb el model en guix del cap, el qual fou policromat per l'escultor i beneït posteriorment el 4 d'abril de 1939. Aquest cap de guix és el que actualment es conserva a Sant Miquel del Pla gràcies a la donació que ens féu l'any 2004 Mossèn Salvador Ramon i Vinyes i que podem contemplar dins d'una vitrina en tots els actes que realitza la Germandat.

La imatge definitiva en fusta de Flandes la lliurà l'escultor un any més tard, concretament el 25 d'abril de 1940. A partir d'aquell mateix any la Junta Directiva es plantejà la restauració de la peanya ja que l'estat de la mateixa ho requeria, però les dificultats econòmiques de l'època no ho permetien. No obstant això, l'any 1948 es féu un esforç econòmic important i es va substituir l'antiga il·luminació de cera per l'elèctrica.

L'any 1956, la Germandat va obrir una subscripció per fer front als costos de la restauració, ara sí, de la peanya. Amb un cost de 18.250 pessetes, la peanya va ser restaurada per la casa Salvador Iglesias. En aquesta restauració la peanya va canviar d'aspecte ja que se'n va modificar el disseny de la part inferior, és a dir, els *respiraderos*, per tal de donar una major vistositat i uniformitat al conjunt. També el mateix any el germà Sr. Marcelino Garcia Llaurodó va assumir el cost dels nous velluts de les Maries, que van ser confeccionats a la Casa Malé, mentre que el Sr. Pere Pons Güell assumí la despesa de la reparació de les corones.

L'any 1965 es va realitzar una nova túnica per al Natzarè amb brodats d'or, còpia idèntica de la que portava des de l'any 1914. Aquesta nova túnica feta a la Casa Medina de Barcelona va ser exposada els dies previs a la Setmana Santa a la Sastreria Mas de Tarragona, i el Dimarts Sant d'aquest mateix any va ser beneïda a l'altar major de l'església de Sant Francesc. D'aquest fet se'n fa ressò el *Diario Español* del dia 8 d'abril de 1965, on es pot llegir:

Exposición de la túnica del Nazareno: Hoy quedará expuesta en la Sastrería Mas, de la plaza Mossén Cinto Verdaguer, la nueva túnica destinada a la imagen de Jesús

Nazareno y que ha sido confeccionada en los talleres Medina de Barcelona. La notable pieza de indumentaria permanecerá expuesta al público hasta el Domingo de Ramos.

Arribats en aquest punt hem de destacar que el pas de Jesús Natzarè ha estat l'únic misteri de la Setmana Santa tarragonina que sempre ha estat dut a espatlles. Al llarg de la història s'ha intentat que les rodes substituïssin el dur treball dels portants. L'argument que es donava era el següent: els portants, que eren llogats, cobraven molts diners i suposaven una important despesa econòmica per a la Germandat. Aquest problema va quedar solucionat el 1983, quan els portants ja van ser germans voluntaris. Es van tancar així dues polèmiques: la iniciativa de posar rodes al misteri i el problema dels portants. Aquell Dimarts Sant de 1983 cal destacar, com a fet curiós, que durant el viacrucis que organitza la Germandat el Dimarts Sant el pas va sortir al carrer amb la imatge sola de Jesús Natzarè perquè els portants tenien por de no poder suportar el pes del misteri amb les quatre figures durant tot el trajecte. No obstant això, el Divendres Sant el pas de Jesús Natzarè ja desfilà, sense cap problema, amb les seves quatre figures.

Un altre fet molt important és la creació de la Banda de Cornetes i Timbals de la pròpia Germandat, que surt per primer cop l'any 1985, sota la direcció del germà natzarè Sr. Xavier Torné i Pelegrí. El pas de Jesús Natzarè antigament havia portat l'acompanyament musical del Regiment d'Infanteria Badajoz núm. 26, el Regiment d'Almansa, el Regiment de Luchana, la Banda de la Creu Roja de Barcelona i la Banda de la policia armada de Barcelona.

L'any 1986 les figures del pas necessitaven una profunda intervenció ja que amb els anys s'havia anat perdent part de la policromia de les figures. Aquestes van ser restaurades per Eustaqui Vallés i Delmàs, deixeble de l'escultor Salvador Martorell.

L'any següent es van canviar les tulipes d'il·luminació del pas. Les noves es van fer igual que les antigues, que dataven de l'any 1907. El mateix any es va prendre l'acord de substituir els antics velluts de la carrossa ja que, amb el transcurs dels anys, es trobaven en bastant mal estat. Aquests faldons nous van ser estrenats el Dimarts Sant del 1988 i foren realitzats de forma totalment desinteressada per l'associada de la Secció de Maries del Calvari, Sra. Maria del Carme Jornet de Dalmau.

L'any 1990 la Junta Directiva de la Secció de Maries del Calvari va confeccionar unes noves túniques per a les talles de les Maries. Inicialment es va demanar pressupost a la Casa Medina de Barcelona, però l'elevat cost va fer que al final el treball el duguessin a terme entre diverses congregants de la Secció. Per una altra banda, aquell mateix any l'artista tarragoní Eustaqui Vallés Delmàs restauraria de forma també desinteressada el drap de la Verònica.

La peanya del pas també necessitava certes millores, cosa que explica que el 1993 s'iniciés un procés de consolidació i restauració, que duraria bastants anys. Aquell mateix any es col·locaren a l'interior de la peanya noves travesses de fusta, ofertes desinteressadament pel germà Sr. Joan Fortuny, amb la finalitat de minimitzar els efectes dels moviments bruscs del misteri que poguessin danyar les talles de les imatges.

En els darrers dies de 1994 i principis de 1995, l'aleshores membre de la Junta Directiva Sr. Josep Manel Núñez va construir una peanya de ferro de les mateixes dimensions que l'original, que farien servir els portants del pas durant els assajos per evitar d'aquesta manera malmetre encara més la peanya original.

La manca de recursos econòmics i de disposició del restaurador retardà l'inici de la restauració de la part exterior decorativa de la peanya fins al 1999. Aquesta intervenció en la part escultural de la peanya també va anar a càrrec de l'escultor Eustaqui Vallés i es va perllongar en diferents etapes fins al 2002.

Tornem, però, a l'any 1999, any en què es va canviar l'estructura de fusta de la peanya per una de ferro. Aquesta nova estructura va ser construïda per la casa Tot Serrallers del carrer Sant Miquel. L'antiga estructura centenària es conserva actualment al cor de l'església de Sant Miquel del Pla. Aprofitant aquest canvi es cregué oportú fer una nova modificació en la distribució interior dels

portants per incloure-hi tres persones més. Aquesta nova distribució, però, no respectava les mides de l'anterior i va causar problemes als portants fins al punt que el Dimarts Sant, veient que perillava la integritat dels mateixos i que era impossible dur el pas a espatlles, es va considerar apropiat retirar-se de la desfilada a l'alçada del carrer Cavallers abans d'arribar a la baixada de Misericòrdia. El dia següent es van fer els arranjaments pertinents per tal que no tornés a passar el mateix el Divendres Sant.

A principis del 2002 es va fer la renovació de tota la instal·lació elèctrica, és a dir, la substitució de tot el cablejat i altres elements elèctrics de la peanya. El germà Sr. Ramon Marcó Nieves va realitzar aquesta tasca, a més de canviar les bombetes per unes de baix consum, cosa que permetia reduir el nombre de bateries, i alhora el pes, i donar una major lluminositat al conjunt del pas. Aquell mateix any una integrant de la Junta Directiva de la Secció de Maries del Calvari, la Sra. Antonia León, va refer les puntes dels vestits de les tres imatges femenines ja que estaven molt malmeses.

Un altre fet remarcable és la restauració, l'any 2005, del cap de guix policromat del Natzarè que desfilà l'any 1939. Aquesta restauració va ser duta a terme desinteressadament per l'artista i germà natzarè Sr. Maurici Montané i Solé, deixeble de l'autor de la peça, en Salvador Martorell.

Per últim cal destacar que aquesta propera Setmana Santa, la imatge de Jesús Natzarè lluirà una nova túnica realitzada als Tallers Ciriaco Ruiz de València. Aquesta nova túnica recupera l'antic color morat que duia el Natzarè l'any 1914. Al mateix temps, un grup de congregants de la Secció de Maries del Calvari s'ha encarregat de confeccionar unes sinagües per a aquesta mateixa imatge.

[Daniel PALLEJÀ BLAY](#)
[Jordi ESPIGÓ SÁEZ](#)

[BIBLIOGRAFIA EMPRADA](#)

- Arxiu social de la Reial Germandat de Jesús Natzarè
- Arxiu de Ramon Salas i Ricomà. Arxiu Històric Arxidiocesà
- Diari de Tarragona, Diario Espanyol, Diario la Cruz. Hemeroteca Municipal
- Tesoro Bibliográfico de la confraria i congregació de la Sanch de Jesuchrist. Tarragona siglos XVI-XIX, de Joan Salvat i Bové. Tarragona. 1987
- "El Sant Crist de l'Agonia i Jesús Natzarè, dues imatges desaparegudes l'any 1936", de Daniel Pallejà Blay. Opuscle RGJN 2003
- "Imatges del passat", de Daniel Pallejà Blay i Núria Comas Lou. Opuscle RGJN 2003
- "Tres grans escultors: J. Rius, A. Parera i A. Ballester", de Manel Zamora Negrillo. Opuscle RGJN 2003
- "Salvador Martorell, el procés d'una escultura", de Rosa M. Ricomà Vallhonrat. Opuscle AASST 2003
- "El nou Natzarè de Salvador Martorell", de Francesc Roig Queralt. Opuscle RGJN 1991
- "Salvador Martorell: l'home, l'artista", de Jaume Gómez Través. Opuscle RGJN 2003

[ALTRES ARTICLES PUBLICATS SOBRE EL PAS DE JESÚS NATZARÈ](#)

- "El paso Jesús Nazareno", de Francesc d'A. Garcia Segarra Opuscle. RGJN 1982
- "El pas Jesús Natzarè. Intentos de posar-li rodes", de Francesc d'A. Garcia Segarra Opuscle. RGJN 1992
- "El pas Jesús Natzarè dut per Germans voluntaris. Anys 1983-1992", de Josep-Lluís Gras Alcalde i Manel Callao Costa. Opuscle RGJN 1992
- "Desè Aniversari dels portants del pas Jesús Natzarè", de Josep-Lluís Gras Alcalde. Opuscle RGJN 1993